

Fantastični svet Hajao Mijazakija

Pet godina od svog poslednjeg dugometražnog animiranog filma, Hajao Mijazaki nam ostavlja u zaveštanje svoje poslednje remek delo. *The Wind Rises* (*Kaze Tachinu*, 2013) je fiktivna biografija Ćiro Horikošija, glavnog inženjera i dizajnera japanskih bojnih aviona u vreme Drugog svetskog rata, koji je svetu podario Mitsubishi A6M, najpoznatiji lovački avion, korišćen za ozloglašene kamikaze misije.

Mijazaki razotkriva ljudsko biće iza ubistvene mašine: nalazi čoveka sa sumnjama, nadama i strahovima. Ćiro Hiroši je još kao dete bio fasciniran letenjem, i odrastao je u mladog vizionara; no usled svoje kratkovidosti nije mogao da ostvari svoj životni san i postane pilot. To ga nije zaustavilo – svoju veliku ljubav prema visinama i letelicama ostvario je izokola tako što je ceo život posvetio dizajniranju prelepih letelica. Ali, turbulentnim vremenima kad se nad nebo nadvio Drugi svetski rat, ne čudi da je proslavljeni aviotehničar privukao i pažnju vojske.

Kaze Tachinu je priča o ratu unutar čoveka koji oslikava rat spolja, rastrzanost između lojalnosti, humanosti, ljubavi i dužnosti. Govori o životnim izazovima, snazi, upornosti, o ekstremnim vremenima kad se sve preispituje i sve stavlja na kocku.

Vetar jača (*Kaze tachinu*, 2013) najnovije je ostvarenje Hajao Mijazakija, koje će mu ujedno biti i poslednje

Dosadašnje kritike filma sa filmskih festivala održanih u Veneciji i Njujorku ovog leta su uglavnom izuzetno pozitivne, a za širu javnost film će se premijerno prikazivati u američkim bioskopima od februara 2013.

* * *

Ovime je Mijazaki ispričao svoju poslednju priču i nežno zatvorio knjigu. Šta je to što ovog čoveka čini jednim od najvećih imena svetske kinematografije? Reći ćemo samo da, u vreme kada je Hajao Mijazaki studirao političku ekonomiju i iz hobija crtao *mange, anime* maltene nije ni postojao. Način na koji Mijazaki oživljava emocije i misli na platnu je prepoznatljiv po pažnji koju posvećuje detaljima u crtežu i smirenom toku radnje, za razliku od pomodnog trenda napucavanja crtača 3D efektima i njihovoj često histeričnoj dinamici.

U njegovim pričama nema ničeg tupog i šećerlemastog: one nisu lišene bola, herojstva i lukavosti. Iza svake se kriju posve ozbiljne i bitne teme o kojima bi prvenstveno odrasli trebalo da razmišljaju: o tome kakav svet ostavljaju svojoj deci, o gubljenju dodira sa prirodom, zatrpavanju u jednoj beznadežnoj stvarnosti a zaboravljanju na dečju maštu i nadanja, o važnosti porodice, prijateljstva, ljubavi.

U središte radnje najradije stavlja ženske likove koji pokazuju svu svoju snagu preživljavajući u nemogućim uslovima. Likovi koji nose radnju nisu crno-beli, već su sopstveni ljudi, sa svim vrlinama, manama i sumnjama u ispravnost svojih odluka koje čuče u svakom ljudskom srcu.

Moguće da ste u detinjstvu već gledali neka od Mijazakijevih ostvarenja, a da toga niste ni svesni. Film koji mu je doneo svetsku slavu i odavno zasluženog Oskara, i koji je postao najuspešnije ostvarenje u čitavoj istoriji japanskog filma i prevazišao *Titanik*, u to

vreme najisplaćeniji film, *Začarani grad (Spirited Away / Sen to Chihiro no Kamikakushi, 2001)* pokazuje svu hrabrost male devojčice Čihiro koja ulazi u svet duhova kako bi pronašla način da spasi svoje roditelje, koji su zbog svoje proždrljivosti pretvoreni u svinje. Uz pomoć dečaka Hakua, ona se zapošljava u sauni za odmor božanstava, gde sreće tuce krajnje šarolikih likova, poput ljigavog boga zagađene reke, simpatičnog duha-senke bez lica, svoje zastrašujuće šefice - veštice Jubabe i njene bizarno ogromne bebe.

A ako i dan danas imate flešbekove iscerene lebdeće odrubljene glave jelena, zaražene pobesnele divlje svinje prekrivene pijavicama, ili ogromnih belih vukova oblivenih krvlju, verovatno ste kao mali gledali film *Princeza Mononoke (1997)* i plakali da vas roditelji izvedu iz bioskopa. Ovo je bio prvi Mijazakijev film koji se prikazivao kod nas. Poznata je anegdota da je Mijazaki američkom distributeru uz kopiju filma priložio i samurajski mač sa porukom od ukupno dve reči: „Bez rezova!“. *Princeza Mononoke* je priča o okrutnosti, nasilju, izgnanicima, rudarima, šumi, božanstvima, ali i o velikoj ljubavi prema prirodi i prema čovečanstvu iz koje se rađaju sukob i mržnja, koje jedino mogu prevazići prijateljstvo i spremnost na razumevanje.

Još jedan fantastičan, dobro poznati film je *Haulov pokretni zamak (Hauru no ugoku shiro / Howl's Moving Castle, 2004)*, urađen po istoimenom romanu Dajane Vin Džouns. To je nezaboravna priča o prelepom čarobnjaku o kom kolaju glasine da jede srca mladih zaljubljenih devojaka, i nesigurnoj prodavačici šešira koju sujeta veštica pretvara u 90-ogodišnju staricu. Dok putuje da povrati svoju mladost, slučajan susret sa tajanstvenim pokretnim zamkom dovodi je lice u lice sa njegovim narcisoidnim vlasnikom.

Čarobnjak Haul i baba-devojka Sofi u Haulovom pokretnom zamku (Hauru no ugoku shiro, 2011)

* * *

Većina ljudi upoznatih sa Mijazakijevim radom gledala je neki od ovih filmova, ali hajde da se prisjetimo još nekog, možda manje poznatog iz nepojmljivih razloga. U daljem tekstu bacićemo nostalgičan osvrt na dugogodišnji rad ovog kreativnog genija, od kojih vam bukvalno svaki film toplo preporučujemo da odgledate:

Cagliostrin dvorac (1979)

Rupan sansei: Kariosutoro no shiro

The Castle of Cagliostro

Svi su morali da počnu negde, a Mijazakijev prvi dugometražni crtač koji je samostalno režirao bio je neverovatno uspešan od svog prvog prikazivanja. Ako do sad niste znali ko je Lupin III, sve što treba sada da uradite jeste da pratite ovog sjajnog „lopova džentlmena“ na još jednu od njegovih zabavnih pustolovina. Očekuju vas zli grof, princeza sa tajnom, mnogo jurcanja, mnogo para, i još više starog

dobrog humora.

Nausikaja iz Vetrovite doline (1984)

Kaze No Tani No Naushika

Nausicaä of the Valley of the Wind

Ovaj naučno-fantastični (s naglaskom na apsolutno fantastični) film urađen je po originalnoj mangi koju je Miyazaki crtao godinama, potom skrpio u projekat sa briljantnim producentom Isao Takahasom, i zaslužio sve hvalospeve koje mu otad pevaju. Ovo je film koji je označio samo rođenje studija Đibli. Za razliku od komičnog Lupina, *Vetrovita dolina* je tmurnija i ozbiljnija ali ne zbog toga manje dirljiva priča o Nausikaji, princezi-zaštitnici koja živi u post-apokaliptičnom svetu. Miyazaki istražuje odnos između čoveka, tehnologije i prirode, šaljući na taj način snažnu ekološku poruku u vidu nezaboravne bajke za decu i odrasle, što je tema kojom će se posve baviti i u svojim kasnijim ostvarenjima.

Laputa: Zamak na nebu (1986)

Tenkû no shiro Rapyuta

Castle in the Sky

Kad je izašao i ovaj prvi zvanični film studija Đibli, već je postalo očigledno da je ovo kompanija koja obećava nešto izuzetno. *Laputa: Zamak na nebu* vodi gledaoce u potragu za legendarnim lebdećim ostrvom sa drevnom izgubljenom tehnologijom. Po uzoru na mit o Atlantidi, ono je propalo u katastrofi nakon što su ljudi postali previše osioni, izdigli se i udaljili od zemlje. Priča se odvija u steampunk ambijentu, a prati dečaka i devojčicu koja poseduje magični kristal, ključ bogatstva i moći za koji se utrkuju vazdušni-pirati i vojska.

Moj komšija Totoro (1988)

Tonari no Totoro

My neighbour Totoro

Debelu pufnu sa malim očima i velikim ustima sa logoa studija Đibli sledeći put ćete ga prepoznati kao Totoru, svojevrsnog japanskog Vini Pua i kulturnog simbola Azije. Jedan od najvoljenijih likova u svetu, ovo simpatično stvorenje predstavlja svu magiju detinjstva, nevine nade u bolje sutra, ljubav prema prirodi i poziv na njenu zaštitu. *Moj komšija Totoro* je topla priča o odrastanju dve devojčice, uzbuđljivom preseljenju na selo, useljenju u staru kuću sa duhovima, sestrijskoj ljubavi, lepoti drveća, i bizarno-maštovitim stvorenjima šume.

Kikin servis za dostavu (1989)

Majo no Takkyubin

Kiki's Delivery Service

Kiki jeste mala veštica, ali i veštice moraju da rade. Po tradiciji Mijazakijevih već ustaljeno snažnih junakinja, Kiki ima tek trinaest godina kada započinje godinu dana samostalnog života u gradu sa svojim brbljivim mačkom i vernom metlom. Ovo nije toliko priča o veštičarenju koliko o realnom svetu i o odrastanju jedne devojčice, izazovima koje prevazilazi s puno entuzijazma i marljivosti, kroz koje izgrađuje svoju ličnost i uči šta zapravo znači biti nezavistan.

Porco Rosso (1992)

Kurenai no Buta

Letelice zuje iznad Jadranskog mora, od kojih jedna pripada neuglednom gospodinu Porku Rosu, veteranu iz Prvog svetskog rata i lovcu na ucenjene glave i vazdušne pirate. Rekosmo neuglednom,

budući da je nesrećnog italijanskog pilota strefila neobjašnjiva kletva i ostavila ga s glavom prasca. Dok nam ne stigne *Vetar jača*, preporučujemo ovaj zanimljivi crtani film svima onima koji dele Mijazakijevu opčinjenost propelerima i ljubav prema avanturi, koja je i ovde u punom zamahu.

* * *

DODATAK:

Iako ih nije lično režirao, u produkciji studija Đibli Mijazaki je takođe pisao scenarije za filmove *Šaptaj Srca* (*Whisper of the Heart / Mimi o Sumaseba*, 1995) o prijateljstvu dečaka i devojčice, violinama, knjigama, snovima i pronalaženju svog puta u životu. Takođe je učestvovao u pravljenju uspešnog filma *Pozajmljivačica Arieti* (*The Borrower Arrietty / Kari-gurashi no Arietti*, 2010), o devojčici iz tajanstvene rase ljudi veličine prsta koji u toku noći „pozajmljuju” stvari koje ljudi ne koriste. Oba filma su laka, nežna, divna, stoga vam ih preporučujemo isto koliko i sve gorenavedene.

Sasvim je jasno da za Mijazakija nije dovoljno reći jednostavno „reditelj otišao u penziju, nedostajaće nam”. On nije režirao *anime* filmove, on nam je otvorio vrata čitavih svetova: njegove su ideje, crtež, dijalog, ponekad i muzika. Možemo se samo nadati da njegov odlazak ne znači i kraj kvalitetnih crtača, originalnih ideja i iskrene ljubavi prema animiranom filmu.

(Tekst u celosti preuzet sa portala [Kultur!Kokoška](#))